

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІРОВОГРАДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КИРИКУ МАРИНА ВАСИЛІВНА

УДК 631:330.341.1

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЗАЛІЗОРУДНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Кіровоград – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Криворізький національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
Щекович Олена Сергіївна,
Державний вищий навчальний заклад
«Криворізький національний університет»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри менеджменту і адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Радєва Марина Миколаївна,
Мелітопольський інститут державного
та муніципального управління
«Класичного приватного університету»,
директор;

кандидат економічних наук
Орлова Анна Анатоліївна,
Кіровоградський національний технічний університет,
доцент кафедри економіки праці та менеджменту.

Захист відбудеться «30» березня 2016 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 23.073.03 Кіровоградського національного технічного університету за адресою: 25030, м. Кіровоград, просп. Університетський, 8, зал засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Кіровоградського національного технічного університету за адресою: 25030, м. Кіровоград, просп. Університетський, 8.

Автореферат розіслано «27» лютого 2016 р.

В.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Н.С. Шалімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі основною умовою забезпечення можливості інтеграції України у світовий соціально-економічний простір є ефективна державна політика, спрямована на впровадження нових ринкових механізмів управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств, де ключовим напрямом є ефективне здійснення інноваційної діяльності на різних рівнях (галузі, національної економіки, світової економіки). Разом з тим, у ході реалізації цього завдання виникає цілий ряд проблемних питань теоретичного, методичного і прикладного характеру, вирішення яких потребує врахування особливостей функціонування експортоорієнтованих галузей, системного дослідження комплексу проблем, пов'язаних з їх інтеграцією у світову економіку, та залучення інвестицій для активізації інноваційного розвитку в умовах загострення конкуренції, зокрема й на світовому ринку високих технологій.

Однією з пріоритетних експортоорієнтованих галузей в Україні, що забезпечує інтеграційні процеси національного господарства у світовий економічний простір, є залізорудна галузь, яка розробляє родовища залізорудної сировини, що, як і природні ресурси країни взагалі, є національним багатством, стратегічним ресурсом та запорукою економічної безпеки держави. В сучасних умовах економічної нестабільності, посилення конкуренції на світовому ринку залізорудної продукції й водночас спадаючому попиту на продукцію залізорудної галузі, що супроводжується падінням цін на міжнародних ринках металопродукції, знижується рівень захисту від існуючих загроз й виникають перепони в досягненні ключових цілей розвитку бізнесу галузі. З огляду на це рівень інноваційного розвитку залізорудної галузі значною мірою визначає можливості посилення конкурентних переваг держави, а підвищення ефективності державного регулювання інноваційного розвитку є одним з найважливіших напрямів забезпечення безпеки економічного розвитку національного господарства.

У наукових колах інтерес до проблем організації й розбудови державного регулювання інноваційного розвитку виявляють багато вчених. Відомими є дослідження зарубіжних науковців Ф. Агіона і П. Хауїтта, Ж. Гроссмана і Е. Хелпмана, К. Ерроу, П. Ромера, Р. Солоу, Й. Шумпетера, присвячені теоретичним і методологічним засадам інноваційної діяльності й інноваційного розвитку. Серед вітчизняних учених, які вивчали особливості інноваційного розвитку національної економіки та її галузей у сучасних умовах, слід виокремити Є. Афанасьєва, В. Бабич, І. Благуна, Т. Васильціва, В. Геєця, Г. Гейєра, В. Гриньова, М. Гуревич, Б. Данилишина, О. Дація, О. Комарову, О. Левченка, І. Мойсеєнко, К. Машненко, С. Мочерного, В. Нусінова, О. Орлюк, А. Орлову, В. Пономаренко, М. Радєву, А. Савчука, Г. Савицьку, А. Турила, О. Щекович та ін.

Однак потребує подальшої розробки наукове завдання вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі добувної промисловості України з урахуванням впливу інтеграційних процесів і необхідності забезпечення безпеки інвестицій. Зазначені проблеми, їх актуальність, теоретична та практична значущість зумовили напрям дисертаційного дослідження, визначили його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами установи.

Дисертація виконана відповідно до програм і планів наукових досліджень ДВНЗ «Криворізький національний університет» за темою: «Розроблення програми державного регулювання та прогнозування окремих макроекономічних процесів перспективних стратегічних секторів національного господарства» (номер державної реєстрації 0113U007665), у межах якої обґрунтовані методичні положення щодо оцінювання ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретико-методичних основ і розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі добувної промисловості України.

Для досягнення сформульованої мети наукового дослідження були поставлені й вирішені такі завдання:

- уточнити сутність поняття «інноваційна діяльність» з урахуванням впливу процесів інтеграції національної економіки у світовий економічний простір;
- поглибити понятійно-категорійний апарат дослідження в контексті уточнення й обґрунтування термінів категорій у сфері економічної безпеки та державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі;
- удосконалити методичний підхід до визначення граничних меж областей маневрування рівнем показників інтеграції залізничної галузі у світову економіку з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку;
- удосконалити методичні положення щодо оцінювання ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі з урахуванням необхідності забезпечення національних конкурентних переваг та економічної безпеки держави;
- сформувати критерії оцінки інноваційної та інвестиційної безпеки інтеграційних процесів, які мають вплив на інноваційний розвиток залізничної галузі;
- розробити напрями вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі з урахуванням впливу процесів інтеграції в економічній сфері;
- удосконалити структурно-функціональну модель процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізничної галузі України.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень щодо державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі добувної промисловості України.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дисертації складають наукові дослідження у сфері державного регулювання інноваційного розвитку промислових підприємств на галузевому рівні, які відображені в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, законодавчі й нормативні акти України, офіційні дані Державного комітету статистики України, галузеві та регіональні програми інноваційного розвитку.

Для вирішення окремих завдань дослідження використовувалися такі методи: метод теоретичного узагальнення – під час узагальнення теоретичних засад державного регулювання галузевого інноваційного розвитку (п. 1.1–1.3); метод статистичного аналізу – для дослідження динамічних процесів розвитку інвестицій та інновацій у

залізорудній галузі України, результатів та ефективності інноваційної й інвестиційної діяльності галузі, а також аналізу показників інвестиційної та інноваційної безпеки галузі (п. 2.1–2.3); графічний метод – під час побудови графіків динаміки й полігонів граничних меж областей маневрування галузевим рівнем інтеграції інноваційного розвитку гірничодобувних підприємств (п. 2.2–2.3); проблемно-орієнтований метод – для наукового обґрунтування стратегічних напрямів вирішення проблем галузевого інноваційного розвитку (п. 3.1); економіко-математичний метод – для розрахунку кількісних і якісних параметрів оцінки рівня інтеграції галузевого інноваційного розвитку з урахуванням економічної безпеки інвестицій (п. 3.2–3.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних положень, розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі добувної промисловості України.

Основними науковими результатами дисертації, що мають наукову новизну й подаються до захисту, є такі:

удосконалено:

- методичні положення щодо оцінювання ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі, які, на відміну від існуючих, полягають у системному поєднанні показників, що характеризують рівень інноваційної й інвестиційної безпеки процесів інтеграції галузі у світову економіку, мультиплікаторів фінансування науково-технічних робіт та активізації інноваційного розвитку, що дає можливість оцінити ефективність державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі з позицій зменшення загроз для економічної безпеки держави та необхідності забезпечення національних конкурентних переваг;

- методичний підхід щодо визначення граничних меж областей маневрування рівнем показників інтеграції залізорудної галузі у світову економіку з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку, які побудовані з використанням індикаторів інноваційної та інвестиційної безпеки й виступають основою для обґрунтування потреби у фінансуванні інноваційного розвитку галузі та розробки системи заходів стратегічного характеру у сфері державного регулювання, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності галузі й ефективності управління процесами інтеграції на різних рівнях в умовах посилення загроз на внутрішньому та світовому ринку залізорудної продукції;

- критерії оцінки інноваційної й інвестиційної безпеки процесів інтеграції залізорудної галузі, що мають вплив на інноваційний розвиток, і відповідні рекомендовані обмеження їх граничних значень, які, на відміну від існуючих, дають змогу визначити значення індикаторів інноваційної та інвестиційної безпеки, що можуть бути використані при обґрунтуванні пріоритетів державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі й розрахунку величини потреби в реальних інвестиціях в інноваційний розвиток залізорудної галузі країни;

- структурно-функціональну модель процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі України, яка, на відміну від існуючих, базується на системі стратегічних пріоритетів державного регулювання інноваційного розвитку національної економіки України та залізорудної галузі, виділених з урахуванням необхідності забезпечення безпеки інвестиційних процесів як галузі, так і держави, та використанні в якості контрольних параметрів моделювання мультиплікаторів активізації інноваційного розвитку відповідно до сучасних вимог світового ринку

залізорудної продукції;

– понятійно-категорійний апарат дослідження в контексті уточнення й обґрунтування функціональної спрямованості категорій у сфері економічної безпеки та визначення напрямів удосконалення організаційно-методичного забезпечення оцінювання ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає виокремлення аналітичної підсистеми, яка характеризується поняттями «інноваційна безпека» й «інвестиційна безпека» та передбачає розрахунок індикаторів оцінки інноваційного розвитку й інвестиційної діяльності, а також організаційної підсистеми, яка віддзеркалюється в поняттях «безпека інноваційної діяльності», «безпека інвестиційних процесів» і передбачає формування комплексу заходів на державному рівні, що створюють відповідні умови в соціально-економічному середовищі;

дістали подальшого розвитку:

– трактування сутності й змісту інноваційної діяльності, яке, на відміну від існуючих, ураховує цілісність взаємодії інноваційного розвитку різних суб'єктів та інвестиційних процесів, необхідність забезпечення інноваційної й інвестиційної безпеки в умовах наростання загроз у внутрішньому і зовнішньому середовищах для розвитку залізорудної галузі та конкурентоспроможності в умовах подальшої інтеграції у світову економіку при реалізації інвестиційних проектів інноваційної спрямованості, пов'язаних, у першу чергу, з використанням і комерціалізацією результатів науково-технічних розробок;

– концептуальна модель напрямів державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі, яка, на відміну від існуючих, ураховує вплив процесів інтеграції та передбачає збалансоване управління такими ключовими процесами, як залучення інвестицій (у тому числі прямих іноземних) в інноваційний розвиток галузі, формування умов їх безпечного й ефективного використання, а також спрямована на підвищення конкурентоспроможності галузі на внутрішньому та світовому ринках у поточній і довгостроковій перспективах.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати дисертаційного дослідження створюють методичну базу з розвитку теоретико-методичних і прикладних засад державного регулювання інноваційного розвитку з урахуванням необхідності забезпечення економічної безпеки держави. Запропоновані в роботі нові методичні положення та підходи дають можливість удосконалити критеріальну оцінку якісного рівня інноваційного розвитку залізорудної галузі в умовах її інтеграції у світовий економічний простір.

Результати дослідження прийняті до розгляду та використовуються в практичній діяльності ТОВ «Відділення екології та геології Академії гірничих наук України» (довідка № 536 від 19.03.2015 р.) для оцінки рівня інтеграції інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі, які входять до групи ГДД ТОВ «Метінвест Холдинг» (ПАТ «Північний ГЗК», ПАТ «Центральний ГЗК», ПАТ «Інгулецький ГЗК»), що сприяє підвищенню обґрунтованості рішень щодо визначення величини загального обсягу реальних інвестицій, обсягу фінансування науково-технічних робіт, залучення прямих іноземних інвестицій.

Розробки стосовно структурно-функціональної моделі процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі України прийняті до розгляду ДП «Кривбасстандартметрологія» в контексті використання методів визначення

якості залізних руд технічним комітетом стандартизації України ТК 9 «Руди залізні та марганцеві» на основі розроблених національних, міждержавних і гармонізованих стандартів з міжнародними (довідка № 384 від 26.12.2014 р.) і впроваджені для розвитку «Настанови по інтерпретації стандартів серії ISO 9000 для застосування в сфері виробництва залізної руди».

Основні положення дисертації використовуються в навчальному процесі ДВНЗ «Криворізький національний університет» під час викладання навчальних дисциплін «Інвестиційний менеджмент в галузях економіки», «Інноваційний менеджмент в галузях економіки» (довідка № 01/23/11-443/1 від 28.11.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід щодо вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі добувної промисловості України. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті положення і розробки, що отримані особисто автором.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження доповідались і обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації» (10–11 жовтня 2014 р., м. Херсон); «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (14–15 листопада 2014 р., м. Харків).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць, з них: 7 статей у наукових фахових виданнях (3,55 друк. арк.), в тому числі 2 статті – у наукових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 2 – у збірниках матеріалів наукових конференцій (0,46 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій – 4,01 друк. арк., які належать особисто авторові.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 232 сторінки. Обсяг основного змісту роботи – 169 сторінок друкованого тексту, що включає 35 таблиць і 30 рисунків. Список використаних джерел налічує 178 найменувань, викладений на 21 сторінці, 8 додатків розміщено на 27 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі в контексті забезпечення національних конкурентних переваг» розкрито сутність державного регулювання інноваційного розвитку, зміст інноваційної політики й інноваційного розвитку з урахуванням посилення впливу інтеграційних процесів у світовій економіці, досліджено інфраструктурне забезпечення регулювання галузевого інноваційного розвитку.

З'ясовано, що зміна об'єктного фокусування поняття активізації інтеграційних процесів у залізничній галузі потребує поглиблення змісту поняття «інноваційна діяльність» на основі врахування цілісної взаємодії інноваційного розвитку різних суб'єктів та інвестиційних процесів, яка має розглядатись у контексті необхідності забезпечення інноваційної та інвестиційної безпеки. Обґрунтовано, що оцінювання рівня інтеграції у світову економіку здійснюється на основі співвідношень таких показників: експорт (імпорт) і внутрішній валовий продукт; прямі іноземні і валові внутрішні інвестиції. При цьому, як показує світовий досвід, забезпечення стабільного економічного зростання національного господарства неможливе без постійного

моніторингу індикаторів інноваційної діяльності з урахуванням необхідності забезпечення економічної безпеки в умовах активізації інноваційних та інвестиційних процесів.

На основі аналізу існуючих підходів до визначення ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі обґрунтована необхідність виокремлення й узгодження таких груп категорій: перша – «інноваційна безпека», «інвестиційна безпека»; друга – «безпека інноваційної діяльності», «безпека інвестиційних процесів (інвестиційна захищеність)».

Дослідження ролі держави в інноваційному розвитку сприяло визначенню концептуальних засад формування стратегічних пріоритетів на рівні держави щодо інноваційного розвитку залізорудної галузі (рис. 1), які мають стимулювати створення й розвиток вітчизняних високих технологій.

Рис. 1. Стратегічні пріоритети державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі добувної промисловості національної економіки України*

*Джерело: розроблено автором.

Стратегічні пріоритети в державному регулюванні інноваційного розвитку залізорудної галузі сформовані на основі системи макроекономічних показників діяльності галузі, яка використана для вдосконалення критеріальних оцінок інтегрованості як галузі, так і економіки країни в цілому у світову економіку з урахуванням індикаторів рівня інноваційної й інвестиційної безпеки. Доведено, що основними інструментами прямого державного регулювання є нормативно-правові акти, обов'язкові для виконання завдання макроекономічних планів і державних цільових програм, державні замовлення, централізовано встановлені ціни, нормативи, стандарти, ліцензії, квоти, державні бюджетні витрати, ліміти.

Основним стратегічним напрямом інноваційного розвитку промислових підприємств України є створення інноваційних галузевих кластерів з урахуванням впливу інтеграційних процесів у світовій економіці, що реалізуються через інституційне забезпечення процесів збереження й використання національних конкурентних переваг експортно-орієнтованих галузей економіки держави, до яких належить і залізорудна галузь. Інноваційний розвиток у сировинному кластері передбачає виконання таких умов: активізацію інвестиційної політики щодо розвитку провідних галузей економіки; упровадження інноваційних технологій у виробництво; розвиток технологій раціонального використання виробничого потенціалу промислових підприємств з використанням ресурсозберігаючих технологій; створення умов для інтеграції вітчизняних промислових підприємств у національний і міжнародний ринки на основі розвитку міжрегіональної та міжнародної співпраці з урахуванням забезпечення інноваційної й інвестиційної безпеки. Інституційне забезпечення національних конкурентних переваг галузей економіки держави включає державне регулювання умов конкуренції, створення можливостей для виготовлення й застосування вітчизняними підприємствами високотехнологічних виробництв та обладнання, удосконалення системи соціально-трудових відносин, здійснення на рівні держави заходів з розвитку нової якісної освіти, удосконалення нормативно-правового забезпечення економічної безпеки держави.

У другому розділі **«Оцінка результативності державного регулювання інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі України»** здійснено оцінку внутрішнього та зовнішнього ринків залізорудної продукції, сучасного стану інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі й інвестиційних процесів, запропоновано методичні підходи щодо оцінки рівня інтеграції у світову економіку залізорудної галузі з урахуванням впливу її інноваційного розвитку як стратегічного пріоритету державного регулювання.

Світові запаси залізних руд становлять 140 млрд т, у яких міститься 74 млрд т заліза. Розробка залізорудних родовищ здійснюється в 50-ти країнах світу. Проте понад 91 % світового видобутку залізної руди сконцентровано в семи країнах. Розміщення залізорудних родовищ на планеті нерівномірне. Лише в трьох країнах – Україні, Росії, Австралії – зосереджено 46 % світових запасів заліза. Балансові запаси залізних руд України оцінюються в 32,9 млрд т. Основні ресурси їх зосереджені в Криворізькому (67,2 %) та Кременчуцькому (14,6 %) басейнах. Усього в Україні нараховується 58 родовищ залізних руд, з яких 22 перебувають в експлуатації. При цьому Україна виробляє 5 % світового обсягу товарної залізорудної продукції.

Отже, посилення інтенсивності конкуренції на ринку залізорудної продукції

безумовно потребує розробки принципово нових критеріїв та індикаторів оцінки активізації інноваційного розвитку галузі. Пріоритетною і визначальною для суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність на ринку залізорудної продукції, постає спроможність генерувати відповідні експортоорієнтовані стратегії розвитку в контексті світових інтеграційних процесів. Активізація інноваційного розвитку галузі є тим ключовим важелем, що дає можливість запобігти негативним наслідкам, супроводжуваним посиленою конкуренцією світового ринку, стосовно використання економічних, науково-технологічних та екологічних ресурсів.

Проблематичним для залізорудної галузі України є прогнозоване зниження цін на її продукцію в межах 10–20 %, зокрема на концентрат і обкотиші, яке суттєво залежить від динаміки цін спотового ринку Китаю (питома вага експорту продукції залізорудної галузі України на Китай становить 17 %). Разом з тим, у сучасних умовах економічної нестабільності, постійного росту валютного курсу, зменшення реальних надходжень доходів підприємств постає питання безпеки (загрози) економічного розвитку національного господарства, оскільки процес нарощення обсягів виробництва на існуючих застарілих виробничих потужностях є короткотривалим і, відповідно, малоефективним. Відтак, інноваційний розвиток залізорудної галузі є першочерговою метою в процесі перерозподілу грошових надходжень, основою дотримання курсу інноваційного розвитку економіки держави та подолання складних економічних змін.

Проведений аналіз динаміки основних показників інноваційної діяльності залізорудної галузі за 2007–2014 рр. показав, що кількість підприємств, які активно займаються інноваційною діяльністю, з початку досліджуваного періоду зросла на 41,18 %; це забезпечило зростання обсягів реалізованої інноваційної продукції на 30,75 %. Водночас при зростанні кількості інноваційно активних підприємств за 2012–2014 рр. на 11,11 % спостерігається тенденція зниження обсягів реалізованої інноваційної продукції залізорудною галуззю як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках на 54,28 % і 79,53 % відповідно. Така тенденція пов'язана, з одного боку, з нарощуванням науково-технічного потенціалу галузі й належною державною підтримкою її інноваційної діяльності, а з іншого, – з недостатньою кількістю та різноманітністю джерел фінансування інновацій, впливом наукових кадрів за кордон, орієнтацією на усталені ринки з короткостроковою окупністю й домінуванням інтересів існуючого виробництва.

З'ясовано, що результативність інноваційної діяльності на промислових підприємствах України за останні роки (2013–2014 рр.) аналізованого періоду (2007–2014 рр.) має тенденцію до зниження за видами інноваційних розробок на 7,79 %; зокрема, на 14,12 % зменшено виробництво машин, устаткування, приладів, апаратів, на 27,97 % – упровадження нових технологічних процесів (з них маловідходних, ресурсозберігаючих – на 9,39 %), на 11,91 % – придбання нових технологій. Це зумовило зменшення реалізації інноваційної продукції на понад 10 млрд грн (28,5 %).

Розподіл загального обсягу витрат підприємств залізорудної галузі за напрямками інноваційної діяльності за 2012–2014 рр. залишається неефективним, оскільки, за одночасного зростання витрат на інноваційну діяльність на 75,34 % у 2014 р. порівняно з 2012 р., спостерігається загальний спад обсягів реалізованої інноваційної продукції на 54,28 %, зокрема за межі України на 79,53 %.

З урахуванням результатів аналізу можна стверджувати, що активізація інноваційного розвитку залізорудної галузі України є недостатньою, витратна складова інноваційної діяльності підприємств залізорудної галузі спрямовується здебільшого на реалізацію лише поліпшуючих інновацій або ж навіть «псевдоінновацій», поза увагою залишається прагнення до радикальних інноваційних змін у процесі інтеграції у світовий економічний простір.

Встановлено, що оцінку рівня інтеграції у світовий економічний простір доцільно здійснювати з використанням таких макроекономічних показників діяльності галузі: $GDP_{гал.}$ – величина валового внутрішнього продукту, що створюється залізорудною галуззю країни; $EXP_{гал.}$ – величина обсягу експорту продукції залізорудної галузі; $FDI_{гал.}$ – величина прямих іноземних інвестицій у залізорудну галузь країни; $GDI_{гал.}$ – величина валових внутрішніх капіталовкладень у залізорудну галузь; $I_{гал.}$ – величина загального обсягу реальних інвестицій у залізорудній галузі; $VF_{гал.}$ – величина обсягу фінансування науково-технічних робіт у залізорудній галузі за рахунок усіх джерел. Динаміка показників, що безпосередньо характеризують рівень інтеграції залізорудної галузі у світовий економічний простір з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку ($FDI_{гал.}$, $I_{гал.}$, $VF_{гал.}$) з подальшим прогнозом на три роки, представлена на рис. 2.

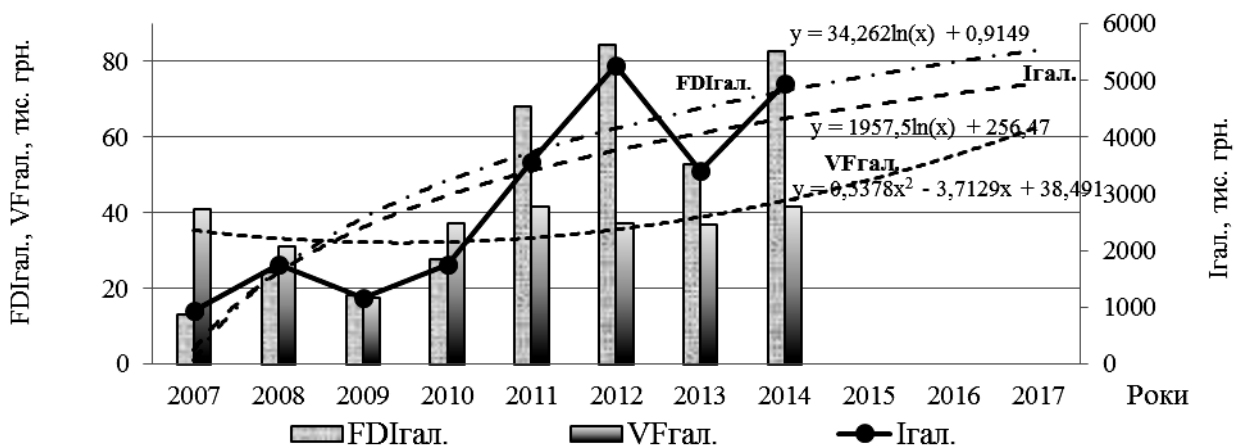

Рис. 2. Динаміка процесів інноваційного розвитку та параметрів інтеграції залізорудної галузі у світовий економічний простір за 2007–2014 роки з прогнозом на 2015–2017 роки*

*Джерело: розраховано й побудовано автором.

На основі принципу уніфікації і стандартизації показників інтеграції залізорудної галузі у світову економіку з метою забезпечення багатоцільового державного регулювання її інноваційного розвитку з урахуванням необхідності забезпечення безпеки інвестицій було застосовано метод відносної нормалізації теорії прийняття багатоцільових рішень, що дало можливість побудувати полігон граничних меж областей маневрування рівнем показників інтеграції залізорудної галузі у світову економіку з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку.

Згідно з нормалізованими значеннями вищенаведених показників побудовано стандартизований полігон граничних меж областей маневрування рівнем інтеграції підприємств залізорудної галузі з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку (рис. 3).

Оскільки залізорудна галузь України є експортно-орієнтованою, узагальнена

характеристика її інтеграції з урахуванням необхідності активізації інноваційного розвитку представлена в межах граничних значень таких показників (рис. 3): k_{i1} – показник співвідношення обсягу експорту залізорудної галузі та величини її валової доданої вартості (ВДВ); k_{i2} – показник співвідношення прямих іноземних інвестицій у залізорудну галузь та валових внутрішніх капіталовкладень; L_{is} – показник співвідношення загального обсягу реальних інвестицій залізорудної галузі та її ВДВ (показник інвестиційної безпеки); I_{ins} – показник співвідношення величини фінансування науково-технічних робіт за рахунок усіх джерел та ВДВ галузі (показник інноваційної безпеки).

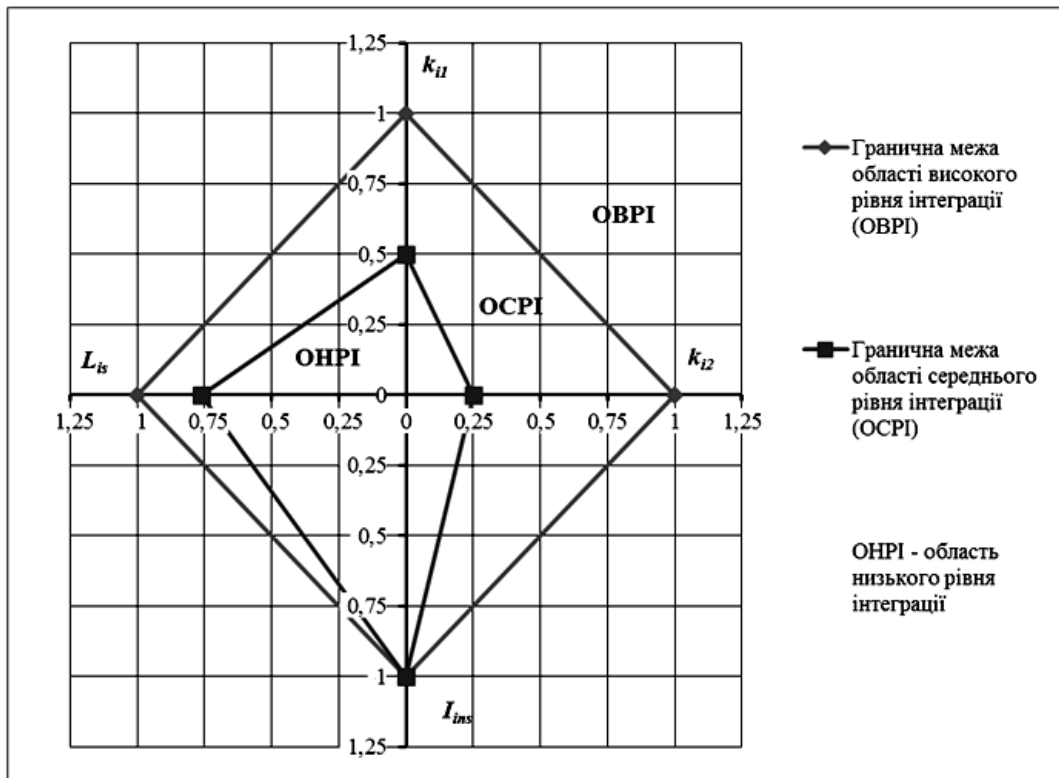

Рис. 3. Граничні межі областей маневрування рівнем показників інтеграції залізорудної галузі з урахуванням необхідності забезпечення активізації процесу інноваційного розвитку та інвестиційної безпеки*

*Джерело: побудовано автором на основі аналізу макроекономічних показників розвитку галузі за період 2007–2014 рр.

Згідно з таким концептуальним баченням під інвестиційною безпекою інноваційного розвитку залізорудної галузі України слід розуміти раціонально обґрунтований рівень інвестування галузі, який забезпечував би її інноваційний розвиток з урахуванням досягнення інноваційної безпеки галузі, яка, своєю чергою, характеризується співвідношенням обсягу фінансування інновацій до ВВП економіки країни.

Виходячи з побудованого полігону (рис. 3) граничних меж областей маневрування галузевим рівнем інтеграції за 2013 р., нормалізоване значення показника k_{i1} (0,89 – вектор рівня інтеграції, що характеризує реалізацію експортних можливостей галузі) вказує на середній рівень інтеграції (ОСРІ) та майже досягає граничної межі високого рівня інтеграції (ОВРІ). 2014 р. вектор рівня інтеграції k_{i1} за модулем дорівнює 1,03, що свідчить про високий рівень інтеграції галузі у світове господарство, отриманий у результаті зниження обсягу ВДВ на 3,76 % і збільшення

величини експорту на 12,16 %. З'ясовано, що нормалізовані значення показників k_{i2} , L_{is} та I_{ins} згідно з побудованими полігонами граничних меж областей маневрування рівнем інтеграції залізорудної галузі за 2013–2014 рр. відповідають області низького рівня інтеграції, що свідчить, передусім, про досить низький рівень інвестиційної безпеки й зниження рівня активізації процесу інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі України, а також про загрозу втрати її експортних можливостей і гарантій забезпечення стабільного інноваційного розвитку в умовах інтеграції у світовий економічний простір.

Так, аналіз динаміки індикаторів інвестиційної та інноваційної безпеки залізорудної галузі України та ГДД «Метінвест», яке є найвпливовішим представником галузі (58,5 % ВДВ галузі), за період 2007–2014 рр. показує, що рівень інтеграції є високим лише за оцінкою співвідношення обсягу експорту залізорудної галузі та її валової доданої вартості, значення якого порівняно з 2013 р. зменшилось на 9,71 % й становило 0,93. Своєю чергою, відношення прямих іноземних інвестицій до валових внутрішніх капіталовкладень наприкінці 2014 р. не змінилось (0,05), що пов'язане зі збільшенням показників на 56,6 % та 31,76 % відповідно. В оцінці інвестиційної безпеки галузі нормалізоване значення 2014 р. збільшилось до рівня 0,27, що менше рівня 2012 р., у якому значення показника було найбільшим. Показник оцінки інноваційної безпеки галузі в цілому станом на 2014 р. залишився стабільним і дорівнював 0,03, проте отримана величина є значно нижчою за встановлену нормативну межу (2 %, або 1), що свідчить про неспроможність підприємств залізорудної галузі України здійснювати інноваційний розвиток з урахуванням вимог науково-технічного прогресу.

Проведений аналіз найважливіших характеристик інноваційного розвитку та процесів інтеграції у світову економіку залізорудної галузі й ГДД «Метінвест» дає змогу зробити висновок, що виявлені диспропорції між векторами рівня інтеграції та інвестиційної безпеки інноваційного розвитку експортно-орієнтованої галузі вказують на необхідність удосконалення критеріїв оцінювання раціонального рівня інтеграції та рекомендованих меж для їх кількісних значень. Водночас відхилення цих кількісних значень за визначені інтервали меж є основою для обґрунтування необхідної величини як прямих іноземних інвестицій, так і загального обсягу реальних інвестицій у забезпечення ефективності інноваційного розвитку залізорудної галузі країни.

У *третьому розділі «Напрями вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі України»* визначено стратегічні напрями вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі, запропоновано структурно-функціональну модель процесу формування стратегії інноваційного розвитку підприємств залізорудної галузі України, з урахуванням забезпечення безпеки інвестиційних процесів.

З метою стабілізації рівня інвестиційної безпеки і підвищення ефективності інноваційного розвитку залізорудної галузі в умовах інтеграції у світову економіку й виходячи з визначення сутності та складових інноваційної діяльності підприємств залізорудної галузі запропоновано концептуальну модель регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі (рис. 4).

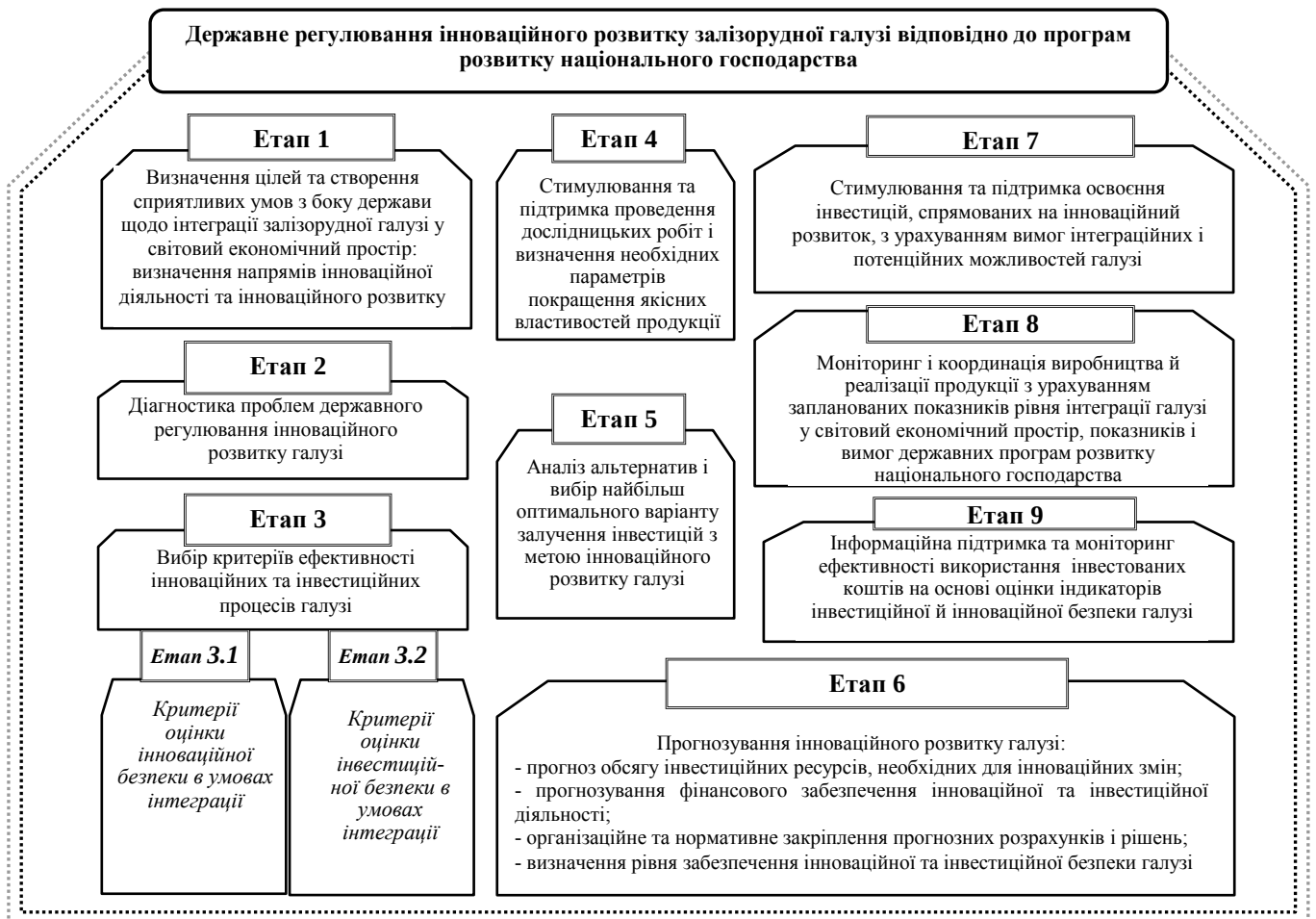

Рис. 4. Концептуальна модель державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі добувної промисловості національної економіки України*

*Джерело: розроблено автором.

Згідно з основними етапами запропонованої моделі на основі моніторингу рівнів інтеграційних процесів у світову економіку передбачається збалансоване управління: обсягами реальних інвестицій, фінансуванням науково-технічних робіт, залученням прямих іноземних інвестицій у галузь, що забезпечує її інноваційний розвиток.

Згідно зі структурно-функціональною моделлю процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі України (рис. 5) ключовою ланкою у виборі стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі України в умовах інтеграції у світову економіку є активізація інноваційного розвитку галузі на основі відповідних економічних важелів державного регулювання забезпечення безпеки інноваційної діяльності залізорудної галузі в контексті сприяння її економічному зростанню.

З огляду на викладене побудована модель прогнозування рівня ефективності стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі (E_{SID}) з урахуванням забезпечення безпеки інтеграційних процесів і активізації інноваційного розвитку:

$$E_{SID} = M_{HTП}^{AIP} \cdot \frac{GP}{GR} \cdot \frac{1}{2} \left[1 + \frac{VF}{I} \cdot (1 \pm \Delta R_{int. np.}) \right], \quad (1)$$

де $M_{HTП}^{AIP}$ – мультиплікатор активізації інноваційного розвитку галузі, частка од.; GP – (grossprofit) валовий прибуток, грошові од.; GR – (grossrevenue) валовий дохід, грошові од.; VF – величина обсягу фінансування науково-технічних робіт у залізорудній

галузі за рахунок усіх джерел, грошові од.; I – величина загального обсягу реальних інвестицій у залізорудній галузі, грошові од.; $\Delta R_{int.pr.}$ – відхилення від бажаного рівня забезпечення безпеки інтеграційних процесів, частка од.; GP/GR – ефективність виробничо-господарської діяльності галузі як економічної системи (рекомендоване значення – вище від середньогалузевого періодів стабільного розвитку), частка од.; VF/I – мультиплікатор фінансування інноваційного розвитку галузі, частка од.

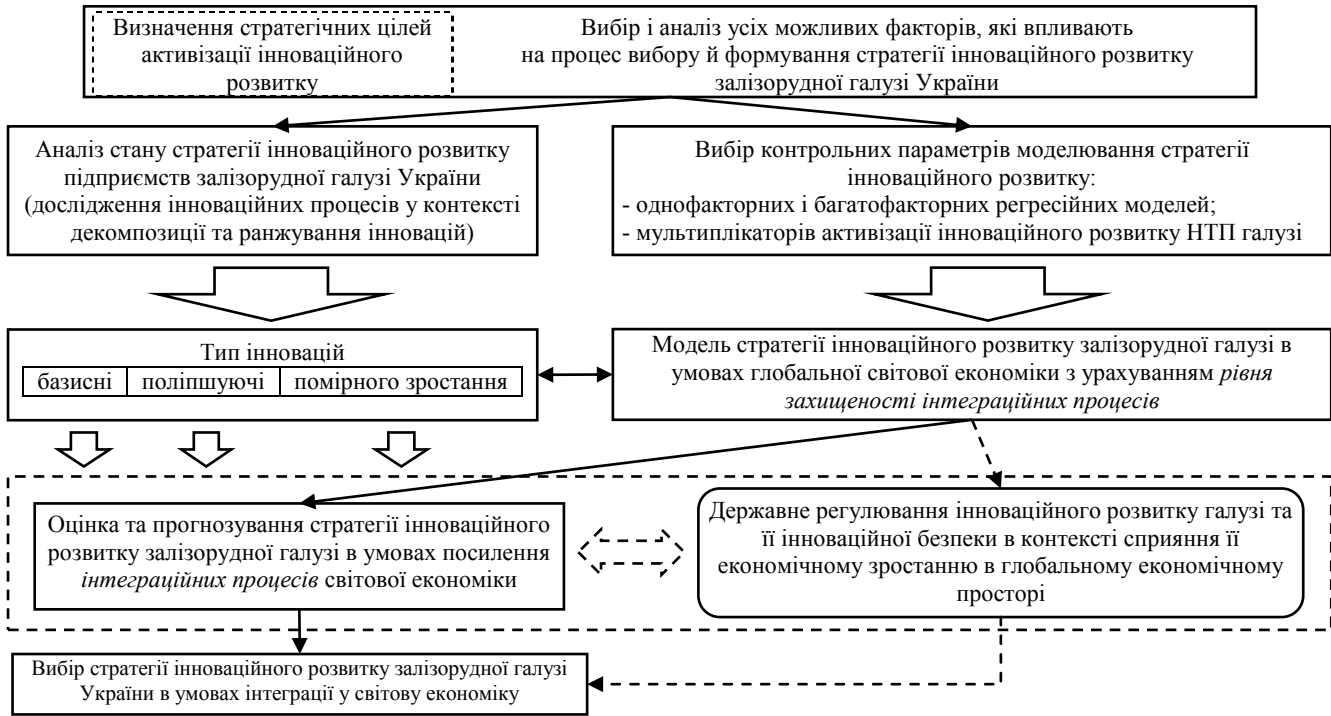

Рис. 5. Структурно-функціональна модель процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі України*

*Джерело: розроблено автором.

Рекомендовані межі оцінки рівня активізації інноваційного розвитку галузі ($M_{НТП}^{AIP}$):

$$M_{НТП}^{AIP} = \begin{cases} M_{НТП}^{AIP} < 46,3\% \rightarrow \text{низький рівень}; \\ 46,3\% \leq M_{НТП}^{AIP} \leq 53,7\% \rightarrow \text{середній рівень}; \\ M_{НТП}^{AIP} > 53,7\% \rightarrow \text{високий рівень}, \end{cases} \quad (2)$$

при цьому частка факторів, безпосередньо пов'язаних з інноваційним розвитком, становить близько 10 %.

На основі розроблених моделей, методичних підходів і рекомендацій проведено аналіз рівня активізації інноваційного розвитку (РАІР) залізорудної галузі з урахуванням забезпечення безпеки інтеграційних процесів і його прогнозування на перспективу (рис. 6).

Результати оцінювання й прогнозування рівня ефективності стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі (E_{SID}) з урахуванням забезпечення безпеки інтеграційних процесів і питомої ваги факторів активізації інноваційного розвитку наведено на рис. 7, де $yGDP$ – темп приросту валової продукції; $MA_{НТП}$ – мультиплікатор активізації інноваційного розвитку інновацій галузі; $MF_{НТП}$ – мультиплікатор фінансування інновацій галузі (рекомендовані межі: $8\% \leq MF_{НТП} \leq 10,53\%$).

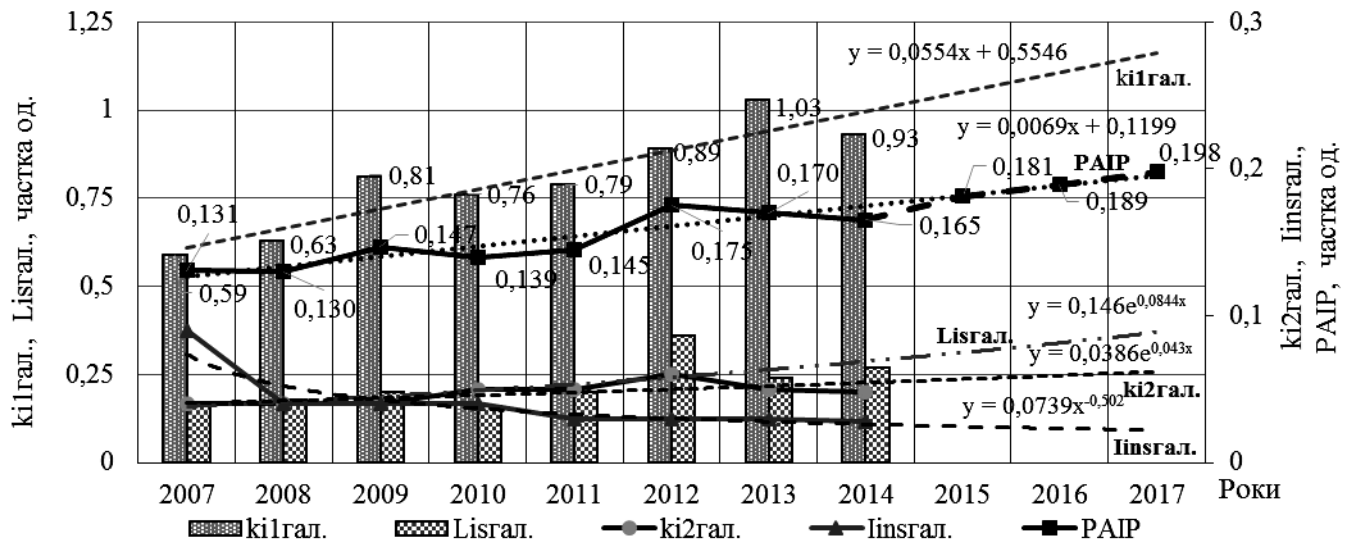

Рис. 6. Аналіз рівня активізації інноваційного розвитку (РАІР) залізорудної галузі та його прогнозування на період 2015–2017 рр. з урахуванням забезпечення безпеки інтеграційних процесів*

*Джерело: розраховано й побудовано автором.

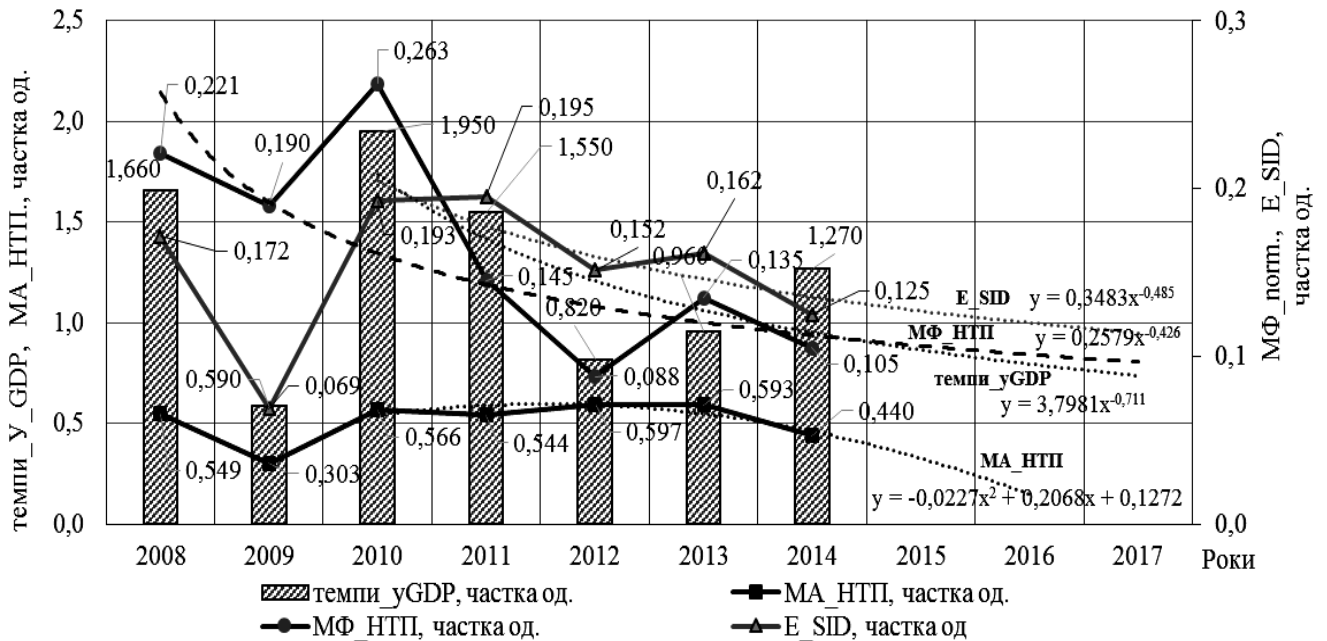

Рис. 7. Оцінювання та прогнозування рівня ефективності стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі з урахуванням забезпечення безпеки інтеграційних процесів і питомої ваги факторів активізації інноваційного розвитку*

*Джерело: розраховано й побудовано автором.

Лише у 2009 та 2014 роках спостерігається низький рівень активізації інноваційного розвитку, тоді як за п'ять інших років – високий. Прогнозована тенденція є негативною, що визначає необхідність втручання держави в процес управління інноваційним розвитком залізорудної галузі в умовах інтеграції у світову економіку.

Для остаточної оцінки якісного рівня активізації інноваційного розвитку залізорудної галузі з урахуванням забезпечення безпеки інтеграційних процесів і питомої ваги факторів активізації інноваційного розвитку було розроблено напрями вдосконалення відповідного методичного підходу, який передбачає кількісний

аналіз двох відносних (якісних) показників: $L_{\text{int}}^{(Iins)}$ – критерію відносної оцінки інноваційної безпеки інтеграційних процесів і $L_{\text{int}}^{(Lis)}$ – критерію відносної оцінки інвестиційної безпеки інтеграційних процесів.

Принцип розрахунку критеріїв сформульований на основі змістово-логічного подання побудованих полігонів граничних меж областей маневрування рівнем інтеграції галузі з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку і ґрунтується, своєю чергою, на зіставленні нормалізованих відносно 1 (одиниці) індикаторів інвестиційної та інноваційної безпеки з показниками інтегрованості економіки країни (галузі) у світову економіку.

Виходячи з цього, кількісні значення критеріальних оцінок розраховуються за такими формулами:

$$L_{\text{int}}^{(Iins)} = \frac{I_{\text{ins}}^{(N)}}{k_{i1}^{(N)}} \rightarrow 1; \quad L_{\text{int}}^{(Lis)} = \frac{L_{is}^{(N)}}{k_{i2}^{(N)}} \rightarrow 1, \quad (3)$$

де N – індекс, який указує на те, що показники нормалізовані відносно одиниці.

Відповідно до нормалізованих значень граничних меж областей маневрування рівнем інтеграції галузі з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку, встановлено граничні межі та відповідні рекомендовані обмеження для критеріальних оцінок $L_{\text{int}}^{(Iins)}$ та $L_{\text{int}}^{(Lis)}$:

$$\begin{cases} 1 \leq L_{\text{int}}^{(Iins)} \leq 2 & \text{за умови, що } I_{\text{ins}} = 1, k_{i1} \in [0,5; 1]; \\ 1 \leq L_{\text{int}}^{(Lis)} \leq 3,04 & \text{за умови, що } L_{is} \in [0,76; 1], k_{i2} \in [0,25; 1]. \end{cases} \quad (4)$$

Розраховані значення вищенаведених критеріїв станом на 2013 рік ($L_{\text{int}}^{(Lis)} = 4,8$ і $L_{\text{int}}^{(Iins)} = 0,03$) свідчать водночас про досить високий рівень інвестиційної та доволі низький рівень інноваційної безпеки залізорудної галузі.

На основі визначеної раціональної пропорційної залежності між граничними межами критеріальних оцінок і значеннями показників інтеграції залізорудної галузі в роботі обґрунтовані необхідний обсяг реальних інвестицій, величина фінансування науково-технічних робіт і сума прямих іноземних інвестицій у залізорудну галузь, а саме: збільшення величини прямих іноземних інвестицій у середньому на 88,68 % при одночасному зниженні обсягу валових внутрішніх капіталовкладень на 65,10 %; збільшення загальної величини реальних інвестицій у середньому на 76,62 % при одночасному зниженні обсягу галузевого ВДВ на 44,21 %; збільшення величини обсягу фінансування науково-технічних робіт у галузі не менше ніж до 1 млрд грн.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішене актуальне наукове завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці методичних підходів і науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання інноваційним розвитком залізорудної галузі добувної промисловості України. Результати дослідження дають підстави сформулювати такі висновки:

1. На основі дослідження підходів до визначення поняття «інноваційна

діяльність» встановлено, що термін повинен формуватися на підґрунті цілісної взаємодії інноваційного розвитку різних суб'єктів та інвестиційних процесів, яка має розглядатись у контексті необхідності забезпечення інноваційної та інвестиційної безпеки. Обґрунтовано, що основним стратегічним напрямом інноваційного розвитку є створення інноваційних галузевих кластерів з урахуванням впливу інтеграційних процесів світової економіки, що реалізуються через інституційне забезпечення процесів збереження та використання національних конкурентних переваг експортно-орієнтованих галузей економіки держави, до яких належить і залізорудна галузь.

2. Дослідження стратегічних пріоритетів і процесу державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі зумовило необхідність виокремлення й узгодження таких груп категорій: перша – «інноваційна безпека», «інвестиційна безпека»; друга – «безпека інноваційної діяльності», «безпека інвестиційних процесів (інвестиційна захищеність)». Обґрунтовано, що поняття «інноваційна безпека» й «інвестиційна безпека» передбачають оцінку індикаторів інноваційної та інвестиційної безпеки з урахуванням існуючих і прогностичних рівнів інтеграції залізорудної галузі у світовому економічному просторі. Забезпечення ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі поєднує в собі не лише розрахунок індикаторів, але й систему заходів державного регулювання щодо створення умов для інноваційного розвитку залізорудної галузі, які віддзеркалюються в сутності категорій «безпека інноваційної діяльності» та «безпека інвестиційних процесів».

3. Доведено, що центральну роль в інноваційному розвитку залізорудної галузі відіграє система її фінансового забезпечення, а різні етапи інноваційної діяльності потребують використання різних видів фінансового забезпечення та їх збалансованості з урахуванням заходів, спрямованих на визначення раціональних граничних меж областей маневрування рівнем показників інтеграції залізорудної галузі у світовому економічному просторі, що дасть змогу забезпечити ефективність інвестицій і їх безпеку. Використання запропонованих полігонів граничних меж областей маневрування рівнем показників інтеграції галузі з урахуванням необхідності забезпечення її інноваційного розвитку дає можливість органам державної влади формувати пропозиції щодо вирішення проблеми фінансування інноваційного розвитку галузі з урахуванням можливостей як самих підприємств, так і шляхом залучення прямих іноземних інвестицій у процесі інтеграції на різних рівнях (галузі, національної економіки, світової економіки).

4. З'ясовано, що сучасні процеси інтеграції в економічній сфері проявляються в посиленні взаємозв'язку та взаємозалежності основних сфер і суб'єктів світової економіки, визначають умови інноваційного розвитку. Аргументовано, що інтеграція як процес взаємодії національних економік неможлива без ефективного державного регулювання, адже в протилежному випадку збільшуються загрози втрати інвестованих у галузевий розвиток коштів. Удосконалено методичні положення щодо оцінки рівня державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі шляхом системного поєднання показників, які характеризують рівень питомої ваги факторів активізації інтеграції галузі у світову економіку, фінансування науково-технічних робіт, індикаторів інноваційної й інвестиційної безпеки, що дає можливість оцінити ефективність державного регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі з урахуванням необхідності забезпечення національних

конкурентних переваг та економічної безпеки держави.

5. Обґрунтовано, що оцінка якісного рівня інноваційного розвитку залізорудної галузі за умов її інтеграції у світовий економічний простір неможлива без здійснення належних критеріальних оцінок інноваційної й інвестиційної безпеки, визначення рекомендованих їх значень та обмежень, які забезпечували б вчасний і дієвий контроль за рівнем інноваційного розвитку галузі в процесі здійснення експортної діяльності на основі визначених пріоритетів державного регулювання. Доведено, що сформовані обмеження рекомендованих значень критеріальних оцінок регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі можуть бути використані органами державної влади при створенні дієвої й ефективної системи управління процесами інтеграції залізорудної галузі у світову економіку, її інноваційною та інвестиційною безпекою.

6. Обґрунтовано необхідність розгляду процесу управління інноваційним розвитком залізорудної галузі в умовах інтеграції як складного й багатоаспектного процесу, що потребує системного підходу в управлінні динамічним розвитком національної економіки, формуванні фінансових ресурсів, які забезпечують соціально-економічні потреби національного господарства. Доведено, що державне регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі має базуватися на концептуальних моделях збалансованого управління обсягами реальних інвестицій, процесами фінансування науково-технічних робіт, залучення прямих іноземних інвестицій у галузь.

7. Доведено, що для підвищення рівня якості інтеграції залізорудної галузі України у світову економіку ключовим аспектом є розроблення відповідних моделей активізації інноваційного розвитку на основі базисних інновацій. За результатами прогнозу на основі запропонованої структурно-функціональної моделі процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізорудної галузі України обґрунтовано напрями активізації інноваційного розвитку залізорудної галузі та прогнозні обсяги його фінансування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Кирику М. В. Державне регулювання інфраструктурного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств [Електронний ресурс] / М. В. Кирику // Ефективна економіка. – 2013. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4114&p=1> (0,54 друк. арк.).

2. Кирику М. В. Державна стратегія управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств залізорудної галузі України [Електронний ресурс] / М. В. Кирику // Ефективна економіка. – 2013. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4115&p=1> (0,46 друк. арк.).

3. Кирику М. В. Інноваційна політика та економічне обґрунтування доцільності реалізації новацій в Україні на регіональному рівні / М. В. Кирику // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 20. – С. 108–111 (0,5 друк. арк.).

4. Кирику М. В. Організаційно-економічний механізм управління інвестиційно-інноваційним розвитком залізорудної галузі в умовах інтеграції у світову глобальну економіку / М. В. Кирику // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Вип. 8. – Ч. 5. – Херсон, 2014. – С. 47–50 (0,5 друк. арк.).

5. Кирику М. В. Стратегічні орієнтири забезпечення економічної безпеки та тенденції розвитку старопромислових регіонів України [Електронний ресурс] / М. В. Кирику // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2918&p=1> (0,38 друк. арк.).

*Статті у наукових фахових виданнях України,
які входять до міжнародних наукометричних баз даних:*

6. Кирику М. В. Методичний підхід до оцінювання рівня інтеграції галузевого інвестиційно-інноваційного розвитку з урахуванням економічної безпеки інвестицій / М. В. Кирику // Бізнес-Інформ. – 2014. – № 10. – С. 81–86 (0,5 друк. арк.).

7. Кирику М. В. Удосконалення управління інвестиційно-інноваційним розвитком та дослідження його впливу на результати діяльності залізничної галузі / М. В. Кирику // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 17. – № 1. – С. 205–214 (0,67 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях апробаційного характеру:

8. Кирику М. В. Економічне обґрунтування доцільності реалізації новацій в Україні / М. В. Кирику // Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 жовтня 2014 р.). – Херсон : Гельветика, 2014. – С. 72–76 (0,29 друк. арк.).

9. Кирику М. В. Методичний підхід до оцінювання рівня інтеграції галузевого інвестиційно-інноваційного розвитку / М. В. Кирику // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (14–15 листопада 2014 р.). – Харків : ІНЖЕК, 2014. – С. 374–377 (0,17 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Кирику М. В. Державне регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Кіровоградський національний технічний університет МОН України, Кіровоград, 2016.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних положень, розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі добувної промисловості України. У роботі розвинуто понятійно-категорійний апарат процесу визначення ефективності державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі в контексті розширення економічної сутності поняття «інноваційна діяльність», уточнення й визначення взаємозв'язку категорій «інноваційна безпека», «інвестиційна безпека», «безпека інноваційної діяльності» та «безпека інвестиційних процесів (інвестиційна захищеність)». Сформовано критерії оцінки інноваційної й інвестиційної безпеки інтеграційних процесів, удосконалено концептуальну модель державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі, розроблено напрями удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку залізничної галузі з урахуванням впливу процесів інтеграції в економічній сфері. Запропоновано структурно-функціональну модель процесу формування стратегії інноваційного розвитку залізничної галузі України.

Ключові слова: інноваційний розвиток, залізорудна галузь, державне регулювання, економічна безпека, інтеграція, індикатори інноваційної та інвестиційної безпеки, безпека інтеграційних процесів, стратегія інноваційного розвитку.

АННОТАЦИЯ

Кирику М. В. Государственное регулирование инновационного развития железорудной отрасли Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Кировоградский национальный технический университет МОН Украины, Кировоград, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических положений, разработке научно-методических подходов и практических рекомендаций по совершенствованию государственного регулирования инновационного развития железорудной отрасли добывающей промышленности Украины.

Уточнено определение сущности и содержания инновационной деятельности, которое, в отличие от существующих, учитывает целостность взаимодействия инновационного развития различных субъектов инвестиционных процессов, а также определена необходимость обеспечения инновационной и инвестиционной безопасности в условиях нарастания угроз во внутренней и внешней среде.

В процессе исследования эффективности государственного регулирования инновационного развития железорудной отрасли возникла необходимость выделения и согласования следующих групп категорий: первая – «инновационная безопасность», «инвестиционная безопасность» и вторая – «безопасность инновационной деятельности», «безопасность инвестиционных процессов (инвестиционная защищенность)». Обосновано, что понятия «инновационная безопасность» и «инвестиционная безопасность» предусматривают оценку индикаторов инновационной и инвестиционной безопасности с учетом существующих и прогнозных уровней интеграции железорудной отрасли в мировом экономическом пространстве.

Усовершенствован методический подход к определению предельных границ областей маневрирования уровнем показателей интеграции железорудной отрасли в мировую экономику с учетом необходимости обеспечения ее инновационного развития, направленный на повышение конкурентоспособности отрасли и эффективности управления процессами интеграции на различных уровнях (отрасли, национальной экономики, мировой экономики) в условиях усиления неопределенности мировой интеграции и обеспечения достаточного уровня защиты инвестиций.

Усовершенствованы методические положения по оценке уровня государственного регулирования инновационного развития железорудной отрасли путем системного сочетания показателей, характеризующих уровень удельного веса факторов активизации интеграции отрасли в мировую экономику.

В работе сформированы критерии оценки инновационной и инвестиционной безопасности процессов интеграции железорудной отрасли, влияющие на ее инновационное развитие, и соответствующие рекомендованные ограничения их значений, которые, в отличие от существующих, позволяют определить рациональные

соотношения между уровнем интеграции отрасли в мировую экономику и индикаторами ее инновационной и инвестиционной безопасности.

Усовершенствована структурно-функциональная модель процесса формирования стратегии инновационного развития железорудной отрасли Украины, которая, в отличие от существующих, базируется на системе стратегических приоритетов государственного регулирования инновационного развития национальной экономики Украины и железорудной отрасли, выделенных с учетом необходимости обеспечения безопасности инвестиционных процессов как отрасли, так и государства.

Ключевые слова: инновационное развитие, железорудная отрасль, экономическая защищенность инвестиций, интеграция инновационного развития, индикаторы инновационной и инвестиционной защищенности, защищенность интеграционных процессов, стратегия инновационного развития.

ANNOTATION

Kyryku M. V. The State Regulation of Iron Ore Industry Innovative Development of Ukraine. – Manuscript Copyright.

The dissertation for obtaining the Candidate of Economic Sciences Degree on specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Kirovohrad National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kirovohrad, 2016.

The dissertation is devoted to the deepening of theoretical foundation and to the development of scientific and practical recommendations for improving the state regulation of iron ore industry innovative development of the extractive industry of Ukraine. The conceptual-categorical device of the process of determining the effectiveness of state regulation of iron ore industry innovative development in the context of expanding economic essence of the concept of “innovation activity”, clarifying and determining the relationship of such categories as “innovative security”, “investment security”, “security of investment activity”, “security of innovative activity” and “security of investment processes (investment security)” has been developed. The evaluation criteria of innovative and investment security integration processes have been formed, the conceptual model of state regulation of iron ore industry innovative development has been improved, areas for improving state regulation of iron ore industry innovative development in consideration of the influence of integration processes in economy have been elaborated. The structural-functional model of the process of formation of the strategy of iron ore industry innovative development in Ukraine has been proposed.

Keywords: innovative development, iron ore industry, government regulation, economic security, integration, indicators of innovative and investment security, security of integration processes, strategy of innovative development.

Кирику Марина Василівна

Державне регулювання інноваційного розвитку залізорудної галузі України

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Підписано до друку 05.10.2016 р.

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. – 1,17. Авт. арк. – 0,9.

Тираж – 100 пр.

Друкарня С. Г. Щербенка

вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027

(0564) 92-20-77

Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності ДК № 4561 від 13.06.2013 р.